

γυφτομουσικὸς ὁ, Ν. 'Εστ. 18 (1953), 848.

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ μουσικός.

Γύφτος ὁ ὁποῖος παίζει ἄριστα ὄργανα πνευστά, ἄσκαυλον καὶ κλαρίνον: "Ἐφυγε ἓνα πρῶτ' ἡ Βελτιστίσα, γιὰ νὰ μάθῃ κλαρίνο 'ς τοὺς περιφημοὺς γυφτομουσικοὺς Φακαίους.

γυφτόξυλο τό, ἐνιαχ. γυφτόξυλον Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ ξύλο.

Τὸ κακῆς ποιότητος ξύλον ἐνθ' ἄν.

γυφτοπάζαρο τό, πολλαχ. γυφτουπάζαρον πολλαχ. βορ. ἰδιωμ.

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ παζάρι.

1) Ἐμποροπανήγυρις, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν κυρίως γύφτοι, ζωέμποροι πολλαχ.: Θὰ πάω τ' ἄγρια - Τριάδας 'ς τὴ Χαλκίδα 'ς τοῦ γυφτουπάζαρον γιὰ κᾶνα ζωντόβουλον (= γαιδούρι) Εὐβ. ("Ακρ.) 2) Μεταφ., ἐμποροπανήγυρις εἰς τὴν ὁποίαν τὰ πρὸς πώλησιν ἐκτιθέμενα ἀντικείμενα εἶναι ἀσημάντου ἀξίας, αἱ δὲ συναλλαγαὶ γίνονται μετὰ θορύβου καὶ ἀταξίας πολλαχ.: Παζάρ' ἦταν αὐτὸ ἡ γυφτουπάζαρον; κατ' παλιονγαϊδ' ῥα εἶχαν, λίγουν τυρὶ καὶ καμπόσου ξ'νουτύρ' Εὐβ. ("Ακρ.) 3) Μεταφ., ἐμπορικὴ συναλλαγὴ στερουμένη σοβαρότητος καὶ εὐκρινείας Εὐβ. ("Ακρ. κ.ά.) Πελοπν. ('Αρκαδ. Λακων.): "Ἀσ' τὰ γυφτουπάζαρα τώρα κὶ πέζ-ουμ πόσον θέλ'ς τιλενταῖα (πέζ-ουμ = εἰπέ μου) "Ακρ. Αὐτὰ δὲν εἶναι σωστὲς κουβέντες, εἶναι γυφτοπάζαρα 'Αρκαδ. Εἶπαν νὰ πουλήσουνε τὸ χωράφι τους κὶ ἀντὶ νὰ συμφωνήσουνε, τὸ καταντήσανε γυφτοπάζαρο Λακων.

γυφτοπανήγυρο τό, Πελοπν. (Βάλτ. Γαργαλ. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ πανηγύρι.

Γυφτοπάζαρο 1, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Τώρα σάπερα τὰ γυφτοπανήγυρα θὰ πάρω κᾶνα γαιδούρι, γιὰ νὰ κουβαλάω τ'ς ἐλιές καὶ τὴ σταφίδα Πελοπν. (Γαργαλ.)

γυφτοπαντρεῖα ἡ, Πελοπν. (Βάλτ. Γαργαλ. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ παντρεῖα.

Γυφτόγαμος 2, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γυφτόπιασμα τό, Θεσσ. Μακεδ. (Βλάστ. Γήλοφ. Δασοχώρ. Δεσκάτ. Θεσσαλον.) κ.ά. γιουφτόπιασμα Μακεδ. (Βλάστ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ πιάσμα. Διὰ τὸν σχηματισμὸν πβ. γιορτόπιασμα, διαβολόπιασμα, τοῦρκόπιασμα.

Ὁ σπαρεῖς ὑπὸ γύφτου, ὁ γόνος γύφτου, περιφρονητικῶς ἐνθ' ἄν.: Τὸ πατρικὸςπιτό μου κοπέλια θὰ γιομίσῃ τώρα καὶ τὸ φωμί μου γυφτοπιάσματα θὰ τὸ μασᾶνε (κοπέλια = νόθα παιδία) Θεσσ. Ἀρὰ γυφτόπιασμα τοῦ κιαρατᾶ, θὰ σὶ πιάσω κὶ θὰ σ' δείξ' ἰγὼ πωδὸς εἶμι (ἀρὰ = βρέ' ἀπειλῇ) Μακεδ. (Γήλοφ.) Συνών. γυφτόσπερμα, γυφτοσπορά.

γυφτόπικο τό, ἐνιαχ. γυφτόπ'κου Μακεδ. ('Ανασελ. Σιάτ.)

Ἵποκορ. τοῦ οὖς. γύφτος διὰ τῆς παραγωγ. καταλ. -όπικο.

Ὁ μικρὸς γυφτόπαις. Συνών. γυφτάκι 1, γυφτόπουλο 1.

γυφτοπίρουνο τό, ἐνιαχ. γυφτουπέρουνον "Ηπ. (Κουκούλ. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ πῖρουνι.

Εἶδος μεγάλων τετραγώνων καρφίων μετὰ μεγάλης κεφαλῆς, τὰ ὁποῖα κατεσκευάζον παλαιότερον οἱ γύφτοι, χαλκεῖς ἐνθ' ἄν.: Μωρ', ὥς πότι κάρφουναν γυφτουπέρουννα σ' αὐτὴ τ' βόρτα! "Ηπ. (Κουκούλ.)

γυφτοπούλα ἡ, σύνθηθ. γυφτουπούλα πολλαχ. βορ. ἰδιωμ.

Ἐκ τοῦ οὖς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -π ο ύ- λ α.

1) Ἡ Ἀθιγγανόπαις σύνθηθ.: Κοίταξε τί νόστιμη ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ γυφτοπούλα σύνθηθ. "Ἀμα τύχ' νὰ μὴ βρέξ' τοῦ καλουκαίρ' γιὰ πουλὺ κηρό, μαζεύουντι τὰ κουρίτσια καὶ στουλίζ'ν μὲ γυφτουπούλα μὲ βούζιαλα καὶ τὴν γυρίζ'ν ἀπὸ σπῖτ' σὶ σπῖτ' (βούζιαλα = βλαστοὶ τοῦ φυτοῦ Ἀκτῆ ἢ δύσοσμος) Μακεδ. ('Επταχώρ.) || Ἄσμ.

Τὰ μαῦρα μάτια τὰ 'χουνι 'ς τοῦ Κάστρου οἱ γυφτουπούλεις,

τὰ γαλανὰ κὶ τὰ ξανθὰ τὰ 'χουν βασιλουπούλεις
Στερελλ. (Παρνασσ.)

Βγάλ' τα τὰ μαῦρα, βγάλ' τα τσαὶ βάλε κότσινα
τσαὶ γίνου γυφτοπούλα τσαὶ πούλα κότσινα
Πελοπν. (Καρδαμ.)

Βῆκαν τὰ μπάμια, βῆκαν, βῆκαν κ' οἱ πιπεριές,
βῆκαν κ' οἱ γυφτοπούλες μὲ παρδαλιές ποδιές
(βῆκαν = βγήκαν, πρόβαλαν) "Ηπ. (Κόνιτς.) || Ποίημ.

Κορίτσι δεκοχτὼ χρονῶ, | 'ς τὸ μανιωμένο τὸ χορὸ
καὶ τοῦ χοροῦ βασίλισσα εἶναι
κὶ ἄφροισμα, λάγγεμα, τρεμούλα
ἡ γυφτοπούλα, ἡ μαγιοπούλα

Κ. Παλαμ., Δωδεκάλ. Γύφτ.², 95. 2) Ἡ κόρη σιδηρουργοῦ, γύφτου Πελοπν. (Τριφυλ.) κ.ά. 3) Μεταφ., ἡ ἀτημέλητος καὶ ἀκάθαρτος κορασὶς "Ηπ. (Ζαγόρ.) κ.ά. 4) Εἶδος σταφυλῆς χρώματος μελανοῦ Ζάκ. (Μαχαιρᾶδ. κ.ά.) Συνών. βλ. εἰς λ. γυφτοκόριθο.

γυφτοπούλλα ἡ, ἐνιαχ. γυφτουπούλλα Στερελλ. (Σπάρτ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ π ο ύ λ λ α. Πβ. γυφτοπ ο ύ λ λ ι.

Τὸ πτηνὸν Αἰγίθαλος ὁ τεφρόνωτος (Aegithalus tephro-nota), τῆς οἰκογ. τῶν Αἰγιθαλιδῶν (Paridae).

γυφτοπούλλι τό, Α. Κουρτίδ., Ζώων, 244 γυφτουπούλλ' Στερελλ. (Σπάρτ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γύφτος καὶ π ο υ λ λ ι.

1) Τὸ πτηνὸν Λοξίας ὁ σταυρορραμφῆς (Loxia curvirostra) τῆς οἰκογ. τῶν Σπιζιδῶν (Fringillidae) Α. Κουρτίδ., ἐνθ' ἄν. 2) Τὸ πτηνὸν Αἰγίθαλος ὁ μέλας (Parus ater) τῆς οἰκογ. τῶν Αἰγιθαλιδῶν (Paridae). Συνών. καλόγερος, καλόγορεια, καλόγορίδα, καλόγορίτσα, κλειδωνᾶς, μελισσοουργός, παππαδίτσα, τρυπίτης, τρυποκάρυδο, τρυποφράχτης.

γυφτόπουλο τό, σύνθηθ. γυφτόπ'λο Πελοπν. ('Αχαῖα Βερεστ. Γαργαλ. Πάτρ.) γυφτόπ'λου "Ηπ. Θεσσ. (Καλαμπάκ. Μοσχᾶτ.) Στερελλ. ('Αχυρ. Καρπεν. κ.ά.) γιουφτόπουλο Μακεδ. (Χαλκιδ. κ.ά.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -πο-
λο.

1) Ὁ Ἀθιγγανόπαις σύνθηθ. : Περιοῦν οἱ γύφτοι μὲ τις γύφτισσες καὶ τὰ γυφτόπουλά τους. Μία γύφτισσα μὲ τὸ γυφτόπουλό της ἔς τὴν ἀγκαλιὰ κάθεται ἔς τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου καὶ ζητιανεύει σύνθηθ. || Φρ. Σὰ δαρμένο γυφτόπ'λο γυρίζεις (ἐλεεινῶς ἐνδεδυμένος) Πελοπν. (Ἀχαῖα). Στέκει μπροστά του σὰ δαρμένο γυφτόπ'λο αὐτόθ. Σὰ σιρ'κό γυφτόπ'λον κάνει (σιρ'κό=ἀρσενικόν· ἐπὶ τῶν ἐπιμόνως αἰτούντων) Στερελλ. (Καρπεν.) || Παροιμ. Ἡ γιούφτους τοῦ γιουφτόπουλον κ' ἡ βασιλιάς τοῦ βασιλόπουλον (ἐκαστος τοὺς συγγενεῖς του ἀγαπᾷ) Μακεδ. (Χαλκιδ.) Ὅπως ἔχ' ἡ βασίλισσα τὸ βασιλόπ'λο της κ' ἡ γύφτισσα τὸ γυφτόπ'λο της (συνών. μὲ τὴν προηγούμεν.) Πελοπν. (Πάτρ.)

Γιὰ ἔχουν καὶ τὰ γυφτόπουλα, | μόν' περπατοῦν ξυπόλυτα (δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ὑγεία, χρειάζονται καὶ τὰ ἀπαραίτητα πρὸς τὸ ζῆν) Πελοπν. (Λάστ.)

Ἐμπα ἔς τὰ γυφτόπουλα | καὶ διάλεξε τ' ἀσπρότερα (ἐπὶ τοῦ δυσκόλου τῆς ἐπιλογῆς μεταξὺ προσώπων ἢ πραγμάτων ὁμοίων) Α. Ρουμελ. (Φιλιπούπ.) || Ἄσμ.

Καλῶς τα τὰ γυφτόπουλα | ποὺ κλέβουν τὰ κοιτόπουλα, καλῶς τὴ γυφτοπούλα | ὅπου τὰ κάνει οὐλα πολλαχ. Συνών. ἀρκουδογυφτάκι, γυφτάκι 1, γυφτούλι. 2) Μεταφ., ὁ μελαψὸς παῖς σύνθηθ. : Ἦρθε ἀπὸ τὴ θάλασσα γυφτόπουλο! σύνθηθ. Τώρα μὲ τὸν ἥλιο ἔχει γίνεῖ τὸ παιδί γυφτόπ'λο Πελοπν. (Βερεστ.) 3) Μεταφ., ὁ ἀκάθαρτος, ἀνυπόδητος καὶ κακοενδεδυμένος παῖς σύνθηθ. : Πῶς βρωμᾷνε τὰ γυφτόπουλα! Πελοπν. (Τριφυλ.) Γυφτόπ'λον εἶσι (ἐπὶ ἀκαθάρτου παιδὸς) Στερελλ. (Δωρ. Εὐρυταν.) 4) Μεταφ., ὁ ἀνάγωγος, ὁ κακομαθημένος παῖς πολλαχ. : Τὰ παιδιὰ τοῦ Γιάννη εἶναι γυφτόπουλα (ἀνάγωγα) Πελοπν. (Τριφυλ.)

γυφτόπροκα ἡ, Ἦπ. (Πάργ.)

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ πρόκα.

Εἶδος πρόκας μὲ μεγάλην κεφαλὴν. Συνών. κοσκινό-
προκα, παπουτσόπροκα.

γυφτοπρόξενος ὁ, ἐνιαχ. γυφτοπρόξινους Μακεδ. (Λαγκαδ.)

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ πρόξενος.

Ὁ φαντασιόπληκτος ἐνθ' ἄν.

γυφτόρουγα ἡ, Πελοπν. (Γαργαλ.)

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ ρούγα.

Συνοικία γύφτων καὶ κατ' ἐπέκτασιν πτωχῶν χωρικῶν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικρατεῖ ἀκαταστασία: Μὴν περάσης ἀπὸ τὸν ἀι-Νικόλα· ἐν' ἐκεῖ γυφτόρουγα! Οὐλο καβγάδες στή-
νουνε. Συνών. γυφτομαχαλᾶς, γυφτοχώρι.

Ἦ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. Γυφτόρουγα Πελοπν. (Χώρα Τριφυλ.)

Γύφτος ὁ, κοιν. γύφτους βόρ. ἰδιώμ. γιούφτος Ἀθῆν. (παλαιότ.) Καππ. (Μισθ.) Στερελλ. (Μαλεσ.) κ.ά. γιούφτους Βάρν. Θεσσ. (Κακοπλεύρ. Φωτειν.) Μακεδ. (Ἀρέθ. Ἀρν. Βογατσ. Βόιον Βρία Γαλατ. Γιδ. Δαμασκην. Ἐλευθερ. Ἐρά-
τυρ. Κοζ. Κολινδρ. Μελέν. Μεσολακκ. Μοσχοπόταμ. Νι-
γρίτ. Σέρρ. Σιάτ. Σταν. Σταυρ. Στεφανιν. Φλόρ. Χαλκιδ.) γύφτης Μῆλ. Πάρ. (Νάουσ.) Πελοπν. (Δημητσάν.) Χίος (Δάφν.) γύφτ'ς Θράκ. (Ἀδριανούπ.) γιούφτης Μακεδ. (Θεσ-

σαλον.) γύφτε Τσακων. (Βάτικ. Μέλαν. Πραστ. Τυρ. Χα-
βουτσ. κ.ά.) ὕφτος Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Σκῦρ. γιούφτους Μακεδ. (Βέρ. Σιάτ. κ.ά.) ὕφτης Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γ'φτός Πάρ. (Λεῦκ.) Θηλ. γύφτισσα κοιν. γύφτ'σσα πολλαχ. βόρ. ἰδιώμ. γύφτισσα Χίος (Νένητ.) γιούφτισσα Μακεδ. (Ἀσσηρ. Καστορ.) γιούφτ'σσα Μακεδ. (Ἄνω Κώμ. Βογατσ. Βόιον Μελέν. Νιγρίτ. Χαλκιδ.) ὕφτισσα Νάξ. (Ἀπύρανθ.) ὕφτιδ-
θα Σκῦρ. Πληθ. ἀρσ. γύφτες Πάρ. γιούφτοι Μακεδ. (Σιάτ.) ὕφτηδοι Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γυφταῖοι Πελοπν. (Βραχν.) γύφτιξες Χίος (Νένητ.)

Ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ Αἰγύπτιος. Βλ. D. Georgacas, Glotta 29 (1942), 156 κ.έξ. Ὁ τύπ. Αἰγύπτισσα, παρὰ τὸν ὅπ. Αἰγύφτισσα, ἤδη Βυζαντ. Βλ. Πουλλο-
λόγ., στ. 417 (ἐκδ. Wagner, 191). Διὰ τὸν τύπ. γ'φτός βλ. I. Κακριδ., Νόμ. ἀποβολ. τονουμ. φωνηέντ., 10. Διὰ τὸν πληθ. γιούφτισσοι βλ. Α. Τσοπανάκ., Σιατιστ. ἰδιώμ., Μακεδονικά 2 (1950), 275.

Α) Κυριολ. 1) Ἀθιγγανός, νομάς, σκηνίτης ἢ μονίμως ἐγκατεστημένος που προχείρως, μελαψὸς τὴν χροιάν, χει-
ρῶναξ κοιν. καὶ Τσακων. (Βάτικ. Χαβουτσ.): Ἦρθαν κ' ἐφέτος οἱ γύφτοι καὶ στήσαν τὰ τσαντίρια τους ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό μας. Ἐνα κοπάδι γύφτοι μὲ τις γύφτισσες καὶ τὰ γυφτόπουλά τους τρανοῦν κατὰ τὰ Γιάννενα. Φώναξε τὴ γύφτισσα νὰ μᾶς πῇ τὴ μοῖρα μας κοιν. Ἐρρ'ξα σὶ μινὰ γύφτ'σσα κὶ μ' εἶπεν πῶς μ' ἔχουν κάμ' μάγια Μακεδ. (Βογατσ.) Γιούφτους δὲν εἶχι ἔς τοὺν Κουλινδρὸ Μακεδ. || Φρ. Κρυώνει - τρέμει σὰ γύφτους (ἐκ τῆς γυμνότητος) κοιν. || Παροιμ. Ὅλ' οἱ γύφτοι μὲ γενιά (τῶν αἰσχυρῶν αἰ πράξεις δὲν διαφέρουν) σύνθηθ. Οὐ γύφτους νιρὸ δὲ λιρῶν' (διότι δὲν πλένεται) Στερελλ. (Ἀχυρ.) Ἀπανωστολισμένη γύφτισσα (ἐπὶ γυναικῶν ρυπαρῶν αἰ ὁποῖαι ἐνδύονται πο-
λυτελῶς) Ν. Πολίτ., Παροιμ. 4, 272.

Εἶδ' ὁ γύφτος τὴ γενιά του | κὶ ἀναγάλλισ' ἡ καρδιά του (ἢ μετὰ τῶν ὁμοίων ἀναστροφή προξενεῖ εὐχαρίστησιν) Πε-
λοπν. (Μάν. κ.ά.) Ἡ γιούφτους τοῦ γιουφτόπουλο κ' ἡ βασι-
λιάς τοῦ βασιλόπουλον (ἐκαστος τοὺς ἑαυτοῦ ἀγαπᾷ ἀσχέτως πρὸς τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἀξίαν) Μακεδ. (Χαλκιδ.) Ἦρθα βασιλιάς καὶ φεύγω γύφτος (ἐπὶ τῶν μεγάλως ζημιωθέντων εἰς ἐπιχείρησιν) Ἀθῆν. Τί τρέμεις, γύφτε; — Σὲ χαίρομαι, ἀγᾶ μου! (ἐπὶ τῶν προσπαθούντων νὰ ἀποκρύψουν τὴν ἀθλι-
ότητά των) Ἦπ. (Κόνιτσ.) Ἀι ἔς τὸ γύφτο γιὰ προζύμι (ἐπὶ τῶν αἰτούντων παρ' ἐνδεῶν) Πελοπν. (Γαργαλ.) Ἦ παροιμ. εἰς παραλλαχ. πολλαχ. Ἡ γιούφτους τοῦ τσαντίρι τ' θὰ καυχῇθῃ (ἐπὶ τῶν ὑπερεκτιμώντων τὰ ἑαυτῶν πράγματα) Θάσ. Οὐ γύφτους ἂν δὲν ἴνέσ' τοῦ σπῖτ' τ', πέφτ' κὶ τοὺν πλακῶν' (συνών. μὲ τὴν προηγούμεν.) Ἦπ. (Νεγᾶδ.) Πιά-
νει στάχτ' τ' γύφτ' τοῦ καμῖν' (ἐπιχειρήσεις διακοπτομένη δὲν δύνανται νὰ προκόψῃ) Εὐβ. (Στρόπον.) Θὰ ρουτήσουνι κὶ τ'ς γύφτ' πότι θὰ κάνονμι μπαιράμ' (εἰρωνικῶς διὰ τινα ἀναρμόδιον διὰ συμβουλὰς) Θεσσ. (Πήλ.) Γύφτους δέρνει, γύφτους κλαίει (ἐπὶ τῶν ἀδικούντων καὶ αὐτῶν τούτων ἐγκα-
λούντων) Ἦπ. Θεσσ. Ἐχ' ὁ γύφτος ὄργωμα; (ὄργωμα = ἀγρὸς δι' ἄροσιν· ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων) Πελοπν. (Σπάρτ.) Ὁ-
ταν γυρίσ'νι οἱ γύφτ' ἀπ' τοῦ θέρου (ὁμοίως ἐπὶ ἀδυνάτων) Στερελλ. (Τοπόλ.)

Ποῦ τό βρ' ὁ γύφτος τὸ φλουρί κὶ ὁ καϊξῆς τὸ γρόσι; (ἐπὶ τῶν διαβιούντων συνεχῶς ἐν πενίᾳ) Σίφν. Ὁ γύφτος, ὅταν ἔχη πετιμέζι ἔς τὸ σπῖτι του, ὕπνος δὲν τοῦ πηγαί-
νει (ἐπὶ τῆς ἀνησυχίας τῶν παρ' ἀξίαν κατόχων πολυτίμων ἀγαθῶν) Κρήτ.

Ὁ γύφτος ἔμαθε γδυτὸς καὶ ντρέπεται ντυμένος

